

Δ. ΤΑ ΟΥΔΕΤΕΡΑ ΡΗΜΑΤΑ

§ 67 Ουδέτερα ρήματα ή ρήματα ουδέτερης διάθεσης ονομάζονται αυτά που φανερώνουν ότι το υποκείμενό τους ούτε ενεργεί ούτε παθαίνει κάτι, αλλά βρίσκεται απλώς σε μια κατάσταση: *ζῶ, βιω̃, ἡρεμῶ, ἡσυχάζω, νοσῶ, κάθηναι, κεῖμαι, σωφρονῶ, ὑγιαίνω* κ.ά.:

Ἐκαστος ζῇ ὡς βούλεται.

Ὑγιαίνουνσιν οἱ τὰ σώματα εὖ ἔχοντες.

II. Η ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ

A. ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

§ 68 **Αντικείμενο** ονομάζεται ο όρος της πρότασης που δηλώνει το πρόσωπο, το ζώο ή το πράγμα στο οποίο μεταβαίνει ή στο οποίο αναφέρεται η ενέργεια του υποκειμένου.

Το αντικείμενο, όταν είναι ουσιαστικό ή λέξη / φράση σε θέση ουσιαστικού (ουσιαστικοποιημένη), τίθεται πάντοτε σε μια από τις πλάγιες πτώσεις: γενική, δοτική, αιτιατική.

§ 69 Ως αντικείμενο τίθεται:

α) Ουσιαστικό:

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐφρούρουν τὰ τείχη.

N.E.: *Ἡ μητέρα ἐφτιαξε φαγητό.*

β) Επίθετο, μετοχή ή αντωνυμία:

Τοὺς ξένους ἀδικεῖ σφόδρα.

Ἐκάλεσε τοὺς ἐργαζομένους.

Εὐμενῶς ἐδέξατο ἡμᾶς.

N.E.: • Απέφευγε **τους** πονηρούς και **τους** ξιπασμένους. • Πρότεινα **εσένα** για αρχηγό.

γ) Απαρέμφατο (άναρthro ή έναρthro):

Ξύνεδροι βούλονται γίγνεσθαι.

Οἱ ἔφιπποι φοβοῦνται τὸ καταπεσεῖν.

N.E.: Ἐχουν διατηρηθεῖ κάποια αρχαία απαρэмφата που τίθενται στον λόγο και ως αντικείμενα:

Αυτό το παιδί ἔχει λέγειν.

δ) Ἀκλιτη λέξη ή φράση με άρθρο:

Τοὺς μὲν ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ ἡνδραπόδισε. (υποδούλωσε)

N.E.: • Δεν είπα ακόμη **το ναι**. • Ποιος εῖπε **το «μολών λαβέ»;**

ε) Εμπρόθετος προσδιορισμός με ή χωρίς άρθρο:

Ἐώρων τοὺς ἀπὸ Φυλῆς εὐτυχοῦντας.

Διέφθειραν ἔς ὀκτακοσίους. (Σκότωσαν περίπου οχτακόσιους.)

N.E.: *Μίλησα στον διευθυντή.*

στ) Δευτερεύουσα ονομαστική πρόταση (βλ. § 173α):

Λέγουσιν ὅτι δεκαταῖος ἀφίκετο ἐπὶ τὸ ὄρος.

Φοβεῖται μὴ τὰ ἔσχατα πάθῃ.

N.E.: • Εἶπε ὅτι θα ἔρθει. • Φοβάται μὴν εκτεθεῖ.

Γενικές παρατηρήσεις

α) Το αντικείμενο μπορεί να παραλείπεται, όταν εύκολα εννοείται:

Τάληθῃ ἔρῳ καὶ οὐκ ἀποκρύψομαι. [τάληθῃ]

N.E.: Ξεκλείδωσε να μπω. [την πόρτα]

β) Το αντικείμενο μπορεί να είναι:

1. άμεσο ή έμμεσο (βλ. § 71)

2. εξωτερικό (βλ. § 75α)

3. εσωτερικό (βλ. § 75β):

- εσωτερικό αντικείμενο του αποτελέσματος (βλ. § 75β1)

- κυρίως εσωτερικό αντικείμενο ή σύστοιχο (βλ. § 75β2).

Το αντικείμενο των μεταβατικών ρημάτων

§ 70

Τα μεταβατικά ρήματα διακρίνονται σε:

α) Μονόπτωτα· δέχονται ένα αντικείμενο ή περισσότερα στην ίδια πλάγια πτώση, τα οποία συνδέονται μεταξύ τους παρατακτικά ή χωρίζονται με κόμμα:

Ἐπαινοῦμεν τοὺς δικαίους.

Ἐπαινοῦμεν οὐ μόνον τοὺς δικαίους ἀλλὰ καὶ τοὺς συνετοὺς καὶ τοὺς σοφοὺς.

N.E.: • Αγόρασε βιβλία. • Αγόρασε βιβλία και τετράδια.

β) Δίπτωτα· δέχονται δύο αντικείμενα σε δύο διαφορετικές πλάγιες πτώσεις ή δύο αντικείμενα σε αιτιατική, από τα οποία το ένα είναι πρόσωπο και το άλλο πράγμα:

Ἔδωκε τὰ γράμματα τοῖς φίλοις.

Διδάσκουσι τοὺς παῖδας σωφροσύνην.

N.E.: • Της πήραν το δίπλωμα. • Μαθαίνει την Άννα χορό.

► Αντί της αιτιατικής πράγματος ως αντικείμενο μπορεί να τεθεί απαρέμφατο ή, όπως και στη N.E., δευτερεύουσα πρόταση:

Ἐκέλευσεν τοὺς τοξότας ἐκτοξεύειν ἐς τοὺς βαρβάρους.

Δείζομεν τοῖς βαρβάροις ὅτι δυνάμεθα τοὺς ἐχθροὺς τιμωρεῖσθαι.

N.E.: Μου εἶπε ὅτι βιάζεται.

§ 71

Από τα δύο διαφορετικά αντικείμενα ενός δίπτωτου ρήματος το ένα ονομάζεται **άμεσο**, γιατί σ' αυτό μεταβαίνει άμεσα η ενέργεια του υποκειμένου, και το άλλο ονομάζεται **έμμεσο**, γιατί σ' αυτό μεταβαίνει έμμεσα η ενέργεια του υποκειμένου. Με βάση την πτώση εκφοράς του αντικειμένου, άμεσο είναι το αντικείμενο σε αιτιατική και έμμεσο το αντικείμενο σε γενική ή δοτική. Όταν το ρήμα συντάσσεται με γενική και δοτική, άμεσο είναι το αντικείμενο σε γενική, ενώ, όταν το ρήμα συντάσσεται με δύο αιτιατικές, άμεσο είναι το αντικείμενο που δηλώνει πρόσωπο:

Άμεσο		Έμμεσο
αιτιατική		γενική ή δοτική
αιτιατική προσώπου	+	αιτιατική πράγματος ή απαρέμφατο ή δευτερεύουσα πρόταση
γενική		δοτική
απαρέμφατο ή δευτερεύουσα πρόταση		γενική ή δοτική

Αὐτοὺς ἀπεστέρησαν βίου. [άμεσο – έμμεσο]

Ἀποδώσω τὰ ἡμίσεα τοῖς φίλοις. [άμεσο – έμμεσο]

Διδάσκει τοὺς νέους τὴν ἀρετὴν. [άμεσο – έμμεσο]

Ἔπεισαν τοὺς Θηβαίους βοηθεῖν. [άμεσο – έμμεσο]

Ἡ ἀριθμητικὴ διδάσκει ἡμᾶς ὅσα ἐστὶν τὰ τοῦ ἀριθμοῦ. [άμεσο – έμμεσο]

Τῶν τιμῶν τοῖς φίλοις μεταλαμβάνομεν. [άμεσο – έμμεσο]

Πρόξενος ἐδεῖτο τοῦ Κλεάρχου μὴ ποιεῖν ταῦτα. [έμμεσο – άμεσο]

Εἶπε τῷ Ξενοφῶντι ὅτι ἀποπέμψει αὐτόν. [έμμεσο – άμεσο]

N.E.: Η πτώση του άμεσου αντικειμένου είναι η αιτιατική (έναντι της γενικής, που είναι η πτώση του έμμεσου αντικειμένου) και μάλιστα η αιτιατική προσώπου (όταν και τα δύο αντικείμενα είναι σε αιτιατική), όπως και στην Α.Ε. Όταν όμως η αιτιατική προσώπου ισοδυναμεί με εμπρόθετο προσδιορισμό, τότε αυτή είναι έμμεσο αντικείμενο. Γενικά, έμμεσο είναι το αντικείμενο (σε γενική ή σε αιτιατική) που μπορεί να αντικατασταθεί από εμπρόθετο προσδιορισμό:

- Κάνεις κακό του παιδιού. • Έδωσε τροφή στα ζώα. • Με ρώτησε κάτι.
- [αλλά:] Με έμαθε γράμματα. [σ' εμένα: έμμεσο]

1. Μονόπτωτα ρήματα

α) Μονόπτωτα ρήματα με γενική

§ 72 Αντικείμενο σε γενική δέχονται ρήματα τα οποία σημαίνουν:

1. Μνήμη ή λήθη, όπως ^{μνησκόμαι} μέμνημαι (θυμάμαι), ^{μνημονεύω} μνημονεύω, ^{ἐπιλανθάνομαι} ἐπιλανθάνομαι (ξεχνώ) κ.τ.ό.:
Ἀχιλλέως καὶ Πατρόκλου μέμνησθε καὶ Ὀμήρου.
Δέδοικα μὴ ἐπιλαθώμεθα τῆς οἴκαδε ὁδοῦ.
2. Επιμέλεια, φροντίδα, φειδώ και τα αντίθετά τους, όπως ἐπιμελοῦμαι, ^{κῆδομαι} κῆδομαι (φροντίζω), ἀμελῶ, ὀλιγωρῶ, ^{φείδομαι} φείδομαι, ^{ἀφειδῶ} ἀφειδῶ κ.τ.ό.:
Ἐπιμελοῦνται τῆς ἀρετῆς.
Οἱ θεοὶ τῶν ἀσεβούντων οὐκ ἀμελοῦσι.
Χρόνου φείδου.
3. Χωρισμό, αποχή, απομάκρυνση, απαλλαγή, όπως χωρίζομαι, ἀπέχω, ἀφίεμαι, ἀφίσταμαι, ἀπαλλάττομαι κ.τ.ό.:
^{ἀφεση} ἀφεση ^{αποστασία} αποστασία
[+ αιτιατική + γενική βλ. σελ. 60]

Λακεδαιμόνιοι πλέον ἀπέχουσι **τῶν βαρβάρων**.
Χῖοι ἀφίστανται **Ἀθηναίων**.

4. Ἐναρξη ἢ λήξη, ὅπως **ἄρχω, ἄρχομαι**, λήγω, παύομαι κ.τ.ό.:
Παρόντων πάντων ἤρχετο τοιοῦδε **λόγου**.
Λήγε **τῶν πόνων** ἔτι πονεῖν δυνάμενος.
5. **Εξουσία**, ὅπως **ἄρχω**, βασιλεύω, δεσπίζω, ἡγεμονεύω, **ἡγοῦμαι**, κρατῶ (νικῶ, υπερισχύω), προΐσταμαι, **στρατηγῶ** κ.τ.ό.:
Γῆς καὶ **θαλάττης** ἤρχον Λακεδαιμόνιοι.
Νηλεὺς τῆς Ἰωνικῆς **ἀποικίας** ἡγεῖτο.
Ἀθηναῖοι **Μήδων** ἐκράτησαν.
6. **Συμμετοχή, πλησμονή** (αφθονία) ἢ **στέρηση**, ὅπως κοινωνῶ, **μεταλαμβάνω**, μετέχω, γέμω, δέω, δέομαι (έχω ἀνάγκη), στεροῦμαι, **χρηζῶ** κ.τ.ό.:
Τὸ ἀνθρώπινον γένος μετείληφεν **ἀθανασίας**.
Καὶ τὰ φυτὰ μετέχει **ζωῆς**.
Παραδείγματος τὸ παράδειγμα αὐτὸ δεδέηκε.
7. **Επιθυμία, ἀπόλαυση** —εκτός ἀπὸ τα ρήματα **ἀγαπῶ, ποθῶ, φιλῶ** που συντάσσονται με αιτιατική— ὅπως ἐπιθυμῶ, ἐρῶ (αγαπῶ με πάθος), ἐφίεμαι (ἐπιθυμῶ πολύ), ὀρέγομαι κ.τ.ό.: **ἔρωτας, ἐφεση**
Τῆς εἰρήνης ἐπεθυμήσαμεν.
Οἱ φιλοχρήματοι ἐφίενται **τῶν δώρων**.
Ὁ φιλότιμος **τῆς ὑπεροχῆς** ὀρέγεται.
8. **Αἴσθηση, ἀντίληψη** —εκτός ἀπὸ το ρήμα **ὀρῶ** που συντάσσεται με αιτιατική— ὅπως αἰσθάνομαι, ἄππομαι, ἀκούω, γεύομαι, ἀντιλαμβάνομαι, **ἐπιλαμβάνομαι**, ὀσφραίνομαι, **πυνθάνομαι** (πληροφοροῦμαι) κ.τ.ό.:
Σιγῇ καὶ δικαίως **ἡμῶν** ἀκούετε.
Ἡ ψυχὴ **τῆς ἀληθείας** ἄππεται. **[+ αιτιατική + γενική]**
Ὅλιγοι αὐτῶν **σίτου** ἐγεύσαντο.
9. **Απόπειρα, επιτυχία ἢ αποτυχία**, ὅπως πειρῶμαι, (ἐπι)τυγχάνω, ἀξιοῦμαι, ἀποτυγχάνω, ἁμαρτάνω (σφάλω, ἀποτυγχάνω), ψεύδομαι (εξαπατῶμαι) κ.τ.ό.:
Οἱ εὐγενεῖς ἀξιοῦνται **τιμῆς**.
Φοβούμεθα μὴ **ἀμφοτέρων** ἅμα ἡμαρτήκαμεν.
Τῆς ἰδίας **ἐλπίδος** ἅπαντες ἐψεύσθησαν.
10. **Υπεροχή, διαφορά, σύγκριση**, ὅπως πλεονεκτῶ, ὑπερτερῶ, προέχω, ὑπερέχω, ἀριστεύω, πρωτεύω, διαφέρω, (ὑπο)λείπομαι, ὑστερῶ, ἡττῶμαι, μειονεκτῶ, προτιμῶ κ.τ.ό.:
Ἰδίᾳ οὐδεὶς ὑπερεῖχε **τῶν πολλῶν**.
Διαφέρει τὸ θῆλυ **τοῦ ἄρρενος**.
Μειονεκτοῦσιν οἱ τύραννοι **τῶν ιδιωτῶν**.
11. Τέλος, ὅσα ρήματα εἶναι **σύνθετα** με τις προθέσεις **ἀπό, ἐκ, κατά, πρό, ὑπέρ**:
Τὸ μέσον ἴσον **τῶν ἐσχάτων** ἀπέχει. **με δικανικὴ σημασία (+ αιτιατικὴ τῆς ποιότητος)**
Μὴ καταφρόνει **ἐθῶν** γεροντικῶν. **+ αιτιατικὴ + γενικὴ βλ. σελ. 60**
Πολλοῖς ἡ γλῶττα προτρέχει **τῆς διανοίας**.
Ὑπερορᾷ τῶν καθεστώτων **νόμων**. (περιφρονεῖ)

N.E.: Οι παραπάνω κατηγορίες ρημάτων συντάσσονται με αιτιατική ή εμπρόθετο προσδιορισμό σε θέση αντικειμένου. Λίγα είναι άλλωστε τα ρήματα που στη Ν.Ε. συντάσσονται με γενική, η οποία μάλιστα μπορεί να αντικατασταθεί από εμπρόθετο:

Μου διέφυγε μια λεπτομέρεια. [διέφυγε από μένα]

Γενική παρατήρηση

Πολλά από τα ρήματα που συντάσσονται με γενική απαντούν και με άλλη σύνταξη, όπως με αιτιατική, απαρέμφατο, κατηγορηματική μετοχή (βλ. § 124), δευτερεύουσα πρόταση κ.ά.:

Ἐκεῖνος ἔπαυσε τοὺς τυράννους.

Οὐδείς γὰρ ἐπιθυμεῖ ἀκόλαστος εἶναι.

Αἰσθάνομαι ταῦτα οὕτως ἔχοντα.

**Ἀκουε τοὺς λόγους τοὺς περὶ ἀλλήλων καὶ πειρῶ γνωρίζειν τοὺς λέγοντας.*

Πυνθάνομαι ὅτι οὐκ ἄβατόν ἐστι τὸ ὄρος.

β) Μονόπρωτα ρήματα με δοτική

§ 73 Αντικείμενο σε δοτική δέχονται ρήματα τα οποία σημαίνουν:

1. Φιλική ή εχθρική διάθεση ή ενέργεια, όπως ἀρέσκω, (δια)αμιλλῶμαι, εὖνοῶ, βοηθῶ, ἀμύνω, τιμωρῶ, λυσιτελῶ (ωφελῶ), ἀπειλῶ, ἐπιτιμῶ, πολεμῶ, μάχομαι, ἐναντιοῦμαι, μέμφομαι (επικρίνω), ὀργίζομαι, φθονῶ κ.τ.ό.:

Οἱ νέοι πρεσβυτέροις διαμιλλῶνται.

Οἱ Ἀθηναῖοι τῷ Ἀντιόχῳ ἐβοήθουν.

Μὴ πάθωμεν ὁ ἅλλοις ἐπιτιμῶμεν.

Πολεμοῦσι τοῖς πρότερον ἀδικήσασιν.

Ἀνόπλοις ὥπλισμένοι μάχονται.

- Εκτός από το ρήμα λυσιτελῶ, τα ρήματα που σημαίνουν ωφέλεια ή βλάβη συντάσσονται με αιτιατική:
- *Ἐκείνους μὲν οὐκ ὠφελεῖ τὸ οἰκεῖον, τούτους δὲ καὶ βλάπτει.*

2. Ευπείθεια ή υποταγή και τα αντίθετά τους, όπως πείθομαι, πιστεύω, ὑπακούω, ὑπηρετῶ, δουλεύω (εἶμαι δούλος), ἀπειθῶ, ἀπιστῶ κ.τ.ό.:

**Ραδίως πείθεται τοῖς διαβάλλουσιν.*

Δαίδαλος Μίνῳ ἐδούλευεν.

**Ἐκὼν ἀπειθεῖ Ἀλέξανδρος τῷ μάντι.*

3. Προσέγγιση, ακολουθία, διαδοχή, μείξη ή επικοινωνία, όπως πλησιάζω, πελάζω (πλησιάζω), ἀκολουθῶ, ἔπομαι (ακολουθῶ), μείγνυμαι, (ἐπι)κοινωνῶ, ὁμιλῶ (συναναστρέφομαι), χρῶμαι (χρησιμοποιῶ), (ἐν) (συν) (περι)τυγχάνω (συναντῶ) κ.τ.ό.:

**Ὅμοιος ὁμοίῳ ἀεὶ πελάζει.*

Τὸ Γ ἔπεται τῷ Β.

**Ἐπικοινωνοῦσι αἱ ἐπιστῆμαι ἀλλήλαις.*

Μὴ πονηροῖς ὁμίλει.

Οὐ δικαίως χρῆται τοῖς παραδείγμασι.

**Ἐκεῖ περιτυγχάνουσι τῷ στρατεύματι.*

+ δοτική

+ αιτιατική

βλ. σ. 61

- Το ρήμα *χρῶμαι* συντάσσεται και με δύο δοτικές, από τις οποίες η μία είναι αντικείμενο και η άλλη κατηγορούμενο του αντικειμένου:

Χρῶμαι τῷ προδότη συμβούλῳ. (ως σύμβουλο)

4. **Ισότητα, ομοιότητα, συμφωνία** και τα **αντίθετά τους**, όπως *ἴσοῦμαι*, *ἕοικα* (μοιάζω), *ὁμοιάζω*, *ὁμοιοῦμαι*, *συμφωνῶ*, *συνάδω* (συμφωνῶ), *ὁμολογῶ*, *ὁμονοῶ* κ.τ.ό.:

Φιλοσόφῳ ἕοικας, ὦ νεανίσκε.

+ δοτική + αιτιατική σ. 61

Τὸ τῆς πόλεως ἦθος ὁμοιοῦται τοῖς ἄρχουσι.

Τὰ γὰρ ἔργα οὐ συμφωνεῖ τοῖς λόγοις.

Οὗτος ἔμπεδοκλεῖ ὁμονοεῖ ἢ οὐ;

5. **Ἐρίδα ή συμφιλίωση**, όπως *ἀμφισβητῶ*, *ἐρίζω*, *διαλλάττομαι*, *σπένδομαι* (συνθηκολογῶ) κ.τ.ό.:

Οἱ ἔχθροι ἐρίζουσιν ἀλλήλοις.

Ὁ κῆρυξ τῇ πρεσβείᾳ σπένδεται.

6. «**Ἀρμόζει**», «**ταιριάζει**», όπως *ἀρμόπει*, *πρέπει*, *προσῆκει*:

Τῇ βασιλείᾳ προσῆκει καλοκαγαθία.

- Όταν τα ρήματα αυτά είναι απρόσωπα, η δοτική είναι **δοτική προσωπική** (βλ. § 86).

7. Τέλος, όσα ρήματα είναι **σύνθετα** με τις προθέσεις *ἐν*, *ἐπί*, *παρά*, *περί*, *πρός*, *σύν*, *ὑπὸ* ή το επίρρημα *ὁμοῦ*:

Οὐκ ἐνέμεινε τοῖς ὄρκοις καὶ ταῖς σπονδαῖς.

Οἱ δὲ ἐπιτίθενται τῷ στρατεύματι.

Νοῦς ἀνθρώποις παρίσταται.

Οὐδὲν ἡμῖν ἀγαθὸν παραγίνεται.

Πλέοντες νυκτὸς σφοδρῶ περιπίπτουσι χειμῶνι.

Προσηύχοντο θεοῖς τοῖς Μηδῖαν γῆν κατέχουσιν.

Ἡ τοῦτου ἀδελφὴ ἔμοι συνοικεῖ.

Ὁργὴ μεγάλη καὶ τιμωρία ὑπόκειται τοῖς τὰ ψευδῇ μαρτυροῦσιν.

Οὐκ ὁμοφρονοῦσιν ἀλλήλοις. [Βλ. και παραπάνω τα ρ. *ὁμονοῶ*, *ὁμολογῶ*.]

+ δοτική +αιτιατική

N.E.: Οι παραπάνω κατηγορίες ρημάτων συντάσσονται με αιτιατική ή εμπρόθετο προσδιορισμό σε θέση αντικειμένου και σπάνια με γενική:

- Πολεμά **τους** εχθρούς. • Μοιάζει **του** παππού του. [ή: **στον** παππού του]

γ) Μονόπρωτα ρήματα με αιτιατική

§ 74

Η αιτιατική είναι η κυρίως πτώση του αντικειμένου. Με αιτιατική συντάσσονται ρήματα ποικίλων σημασιών, όπως *βιάζομαι*, *ἐπιорκῶ*, *θαρρῶ*, *κελεύω*, *λανθάνω* (διαφεύγω την προσοχή κάποιου), *λαμβάνω*, *μένω*, *οἰκῶ*, *ὄμνυμι* (ορκίζομαι), *φθάνω*, (δια)φυλάττω, *τιμῶ*, *κολακεύω*, *ἀδικῶ*, *διώκω*, *αἰσχύνομαι* κ.ά., καθώς και ρήματα που ως απλά είναι αμετάβητα, σύνθετα όμως με πρόθεση λειτουργούν ως μεταβατικά, όπως *διαβαίνω*, *διέρχομαι*, *περίσταμαι* (κυκλώνω) κ.ά.:

Πτολεμαῖος λανθάνει τοὺς βαρβάρους.

Παρά βασιλέως πολλὰς ἔλαβον καὶ μεγάλας δωρεάς.

Τοὺς δικαίους καὶ ἀνδρείους τιμῶσι.

Οὐ μόνον ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ἀδικεῖ.

Οἱ δημαγωγοὶ τὰ πλήθη κολακεύουσι.

Αἱ Γοργόνες τὸν Περσέα ἐδίωκον.

Τοὺς μὲν θεοὺς φοβοῦ, τοὺς δὲ φίλους αἰσχύνου.

Ὁ Κύρος περιστάται τὸν λόφον τῷ παρόντι στρατεύματι.

Το αντικείμενο σε αιτιατική διακρίνεται σε:

- α) Εξωτερικό αντικείμενο:** φανερώνει το πρόσωπο, το ζώο ή το πράγμα που προϋπάρχει της ενέργειας του υποκειμένου, η οποία είτε επιδρά στο πρόσωπο, ζώο ή πράγμα και μεταβάλλει την αρχική του κατάσταση είτε μεταβαίνει σ' αυτό χωρίς να το μεταβάλλει:

Τὸν λιμένα ἐτείχισαν. [μεταβολή της αρχικής κατάστασης του αντικειμένου]

Οὐ γινώσκω σε. [αμετάβλητη η αρχική κατάσταση του αντικειμένου]

β) Εσωτερικό αντικείμενο:

1. **Εσωτερικό αντικείμενο του αποτελέσματος:** φανερώνει το αποτέλεσμα της ενέργειας του υποκειμένου και τίθεται με ρήματα που έχουν την έννοια της δημιουργίας κάποιου πράγματος το οποίο δεν υπήρχε πριν συντελεστεί η ενέργεια του ρήματος. Τέτοια ρήματα είναι τα *γεννῶ, γράφω, δημιουργῶ, ἰδρύω, κατασκευάζω, κτίζω, οἰκοδομῶ, δρύπτω* (σκάβω), *παρασκευάζω, ποιῶ, τίκτω, ὑφαίνω* κ.τ.ό.:

Γράφω ἐπιστολὴν πρὸς τὸν πατέρα σου.

Ἀλέξανδρος κατεσκεύασε φρούριον.

᾽Ωρυπτε τάφρον ὑπερμεγέθη.

Ἄγῶνα ποιεῖ γυμνικόν τε καὶ ἵππικόν.

2. **Κυρίως εσωτερικό αντικείμενο ή σύστοιχο:** φανερώνει το περιεχόμενο της ενέργειας του ρήματος. Είναι ομόρριζο με το ρήμα ή προέρχεται από τη ρίζα άλλου συνώνυμου ρήματος και συνοδεύεται συνήθως από επιθετικό προσδιορισμό:

νικῶ νίκην – *πολεμῶ πόλεμον* – *θύω θυσίας*

Τὸν ἔσχατον κίνδυνον κινδυνεύουσι.

Οἱ Ἀθηναῖοι τοσαύτας ἑορτάς ἐώρταζον, ὅσας οὐδεμία τῶν ἄλλων Ἑλληνίδων πόλεων, καὶ τοσαύτας δίκας ἐδικάζοντο, ὅσας οὐδὲ πάντες ἄνθρωποι.

N.E.: Το αντικείμενο σε αιτιατική διακρίνεται σε **εξωτερικό** και σε **εσωτερικό ή σύστοιχο αντικείμενο**.

Παρατηρήσεις

- α) Με σύστοιχο αντικείμενο συντάσσονται και ρήματα που δεν είναι ενεργητικά μεταβατικά:

νοσῶ νόσον [αλλά και: *ἀσθενῶ νόσον*] – *ζῶ ζωὴν*

- β) Ένα ρήμα που συντάσσεται με αιτιατική προσώπου ως εξωτερικό αντικείμενο μπορεί να δεχτεί και σύστοιχο αντικείμενο (βλ. και § 76):

Ἐκαστον εὐεργετῶ τὴν μεγίστην εὐεργεσίαν.

N.E.: Τη στόλισε *στολίδι*α πλουμιστά.

- γ) Πολλές φορές η σύστοιχη αιτιατική παραλείπεται και τότε ως σύστοιχο αντικείμενο λειτουργεί ο επιθετικός προσδιορισμός σε ουδέτερο γένος πληθυντικού, συνήθως, αριθμού¹:

Θηβαῖοι πολλὰ καὶ μεγάλα ἡμᾶς ἠδίκησαν. [πολλὰς καὶ μεγάλας ἀδικίας]

Οἱ τύραννοι πλείω καὶ μείζω λυποῦνται τῶν ἰδιωτῶν. [πλείονας καὶ μείζονας λύπας]

Ταῦτα καὶ τοιαῦτα εἶπεν Ἀλέξανδρος. [τούτους καὶ τοιούτους λόγους]

N.E.: Ρώτησε *πολλά*. [πολλές ερωτήσεις]

1. Το σύστοιχο αντικείμενο μπορεί να παραλείπεται και όταν συνοδεύεται από ετερόπρωτο προσδιορισμό σε γενική. Τότε ως σύστοιχο αντικείμενο λειτουργεί η γενική, η οποία είτε μένει αμετάβλητη είτε μετατρέπεται σε αιτιατική:

Οἱ λόγοι τοῦ Δημοσθένους λυχνίας ὄζουσιν. [ὁσμὴν λυχνίας]

ἀγωνίζομαι πάλην [ἀγῶνα πάλης] – *νικῶ μάχην* [νίκην μάχης]

N.E.: Μυρίζει *ψητό*. [μυρωδιά ψητού]

2. Δίπτωτα ρήματα

α) Δίπτωτα ρήματα με δύο αιτιατικές

§ 76 Με δύο αιτιατικές ως αντικείμενα, αιτιατική προσώπου (άμεσο) και αιτιατική πράγματος ή σύστοιχο αντικείμενο (έμμεσο), συντάσσονται τα παρακάτω ρήματα και τα συνώνυμά τους:

1. διδάσκω, παιδεύω, ἀναμιμνήσκω (υπενθυμίζω), ὑπομιμνήσκω:

Γλῶσσαν τὴν Ἀπικὴν ἐδίδασκον **τοὺς παῖδας**.

Τοῦθ' ὑμᾶς ἀναμνήσω.

N.E.: **Μας** διδάσκει **ιστορία**.

2. ἐνδύω, ἀμφιέννυμι, ἐκδύω (ξεντώνω):

Ὁ πάππος **τὸν Κῦρον στολὴν** καλὴν ἐνέδυσε.

N.E.: **Την** ἐντυσαν **λευκά**.

3. (ἀν)ερωτῶ, αἰτῶ (ζητῶ), ἀπαιτῶ:

Αἰτεῖ **τὸν Ἀγησίλαον ὀπλίτας**.

N.E.: [αλλά:] **Μου** ζήτησε **βοήθεια**. [γεν. + αιτ.]

4. ἀποκρύπτομαι, κρύπτω, ἀφαιροῦμαι, (ἀπο)στερῶ, εἰσπράττω:

Τὴν θυγατέραν ἔκρυπτεν **τὸν θάνατον** τοῦ ἀνδρός.

Τοὺς διδασκάλους τοὺς μισθοὺς ἀπεστέρηκεν.

N.E.: [αλλά:] **Μου** στέρησε **τις διακοπές**. [γεν. + αιτ.]

Παρατήρηση

Υπάρχουν περιπτώσεις κατά τις οποίες οι δύο αιτιατικές δεν είναι πάντοτε αντικείμενα του ρήματος. Αυτές οι αιτιατικές μπορεί να είναι:

- α) Αντικείμενο και κατηγορούμενο του αντικειμένου, με ρήματα που έχουν τη σημασία του **καλῶ, ὀνομάζω, λέγω, νομίζω, κρίνω, ἡγοῦμαι** (νομίζω), **θεωρῶ, ποιῶ, καθίστημι, διορίζω, αἰροῦμαι** (εκλέγω), **ἔχω, παρέχω**:

Δαρεῖος Κῦρον σατράπην ἐποίησε. [A: Κῦρον]

Φύλακας κατέστησαν **ἡμᾶς**. [A: ἡμᾶς]

Ἔχω **συμμάχους** τὰς μεγίστας **πόλεις**. [A: πόλεις]

N.E.: • Ἐκανε **τον γιο** του **διευθυντή**. • **Η τάξη με** εξέλεξε **πρόεδρο**.

- β) Αντικείμενο και κατηγορούμενο επιρρηματικό, με ρήματα κίνησης κυρίως, ή προληπτικό, με ρήματα που δηλώνουν αύξηση ή εξέλιξη (πβ. § 15 και § 16 αντίστοιχα):

Παρετάξαντο τὰς ναῦς μετεώρους. (στο ανοιχτό πέλαγος) [A: τὰς ναῦς]

Τούτους ἱππέας ἐδίδασκεν. [A: τούτους]

N.E.: • Ἐστησε **το ξύλο ὀρθιο**. • **Σπουδάζει τον γιο** του **γιατρό**.

- γ) Αντικείμενο και αιτιατική της αναφοράς:

Κορινθίους δὲ καὶ **Ἀρκάδας** καὶ **Ἀχαιοὺς** τί φῶμεν; (Τι να πούμε για τους Κορινθίους...;) [A: τί]

β) Δίπλωτα ρήματα με αιτιατική και γενική

§ 77

Με δύο αντικείμενα, το ένα σε αιτιατική (άμεσο) και το άλλο σε γενική (έμμεσο), συντάσσονται ρήματα όπως:

1. **ἀκούω, μανθάνω, πυνθάνομαι** (πληροφορούμαι):

Ἔμειξ δέ **μου** ἀκούσεσθε πᾶσαν **τὴν ἀλήθειαν**.

Ἀεὶ ἐπυνθανόμην **ὑμῶν τὰ ἄριστα**.

N.E.: Μου έμαθε πολλά.

2. λαμβάνω (πιάνω), ἔλκω (τραβῶ), ἄγω (οδηγῶ):

Τὸν πεσόντα ποδὸς ἔλαβε.

Ὁ ἵπποκόμος ἄγει **τῆς ἡνίας τὸν ἵππον**.

N.E.: Μου τράβηξε το μανίκι.

3. ἐσιῶ (φιλεῶ), πληρῶ, πίμπλημι (γεμίζω), γεμίζω, κενῶ (αδειάζω), ἔρημῶ:

Τῶν λόγων ἡμᾶς Λυσίας εἰσία.

Ἐνέπλησαν **βοῆς τὴν ἀγοράν**.

N.E.: [αλλά:] Με γέμισε υποσχέσεις. [αιτ. + αιτ.]

4. **ἀπαλλάττω, ἀποκλείω, ἀπολύω, ἀποστερῶ, ἐλευθερῶ:**

Πολλοὺς τῆς εἰσόδου ἀπέκλεισεν.

Οἱ τριάκοντα **ἡμᾶς πόλεως** ἀπεστέρουν.

N.E.: Του απέκλεισαν κάθε πιθανότητα.

5. **Σύνθετα** με την πρόθεση *κατὰ* που έχουν δικανική σημασία, όπως *καταγιγνώσκω, καταψηφίζομαι* (καταδικάζω) κ.τ.ό.:

Οἱ Ἀθηναῖοι **θάνατον** κατέγνωσαν **αὐτοῦ**.

N.E.: [αλλά:] Τον καταδίκασαν σε θάνατο. [αιτ. + αιτ.]

➤ Με αυτά τα ρήματα η αιτιατική μπορεί να χαρακτηριστεί **και ως αιτιατική της ποινής** (βλ. § 153ζ).

6. **Σύνθετα** με τις προθέσεις *ἀπό, ἐκ, πρό:*

Ἀποτρέπει **τοὺς νεωτέρους ἁμαρτημάτων**.

Ἐξέβαλον **ἔδρας Κρόνον**. (εκδίωξαν)

Ἀλέξανδρος προέταξε **τῶν πεζῶν τοὺς τοξότας**.

N.E.: Προτάσσει το κοινό συμφέρον του ατομικού.

Παρατήρηση

Η γενική στα ρήματα που συντάσσονται με αιτιατική και γενική δεν είναι πάντοτε αντικείμενο. Ἔτσι μπορούμε να έχουμε:

- α) Αιτιατική ως αντικείμενο και γενική της αξίας ή του ποσού (βλ. και § 151γ) με ρήματα όπως (*ἀντ*)*αλλάσσω, ἀγοράζω, ὠνοῦμαι* (αγοράζω), *πωλῶ, ἀποδίδομαι* (πουλῶ), *ἀξίω, τιμῶ* κ.τ.ό.:

Ἦλλάξαντο πολλῆς **εὐδαιμονίας** πολλὴν **κακοδαιμονίαν**.

Ἦξίωσαν **τὸν Θεμιστοκλέα** τῶν μεγίστων **τιμῶν**.

- β) Αιτιατική ως αντικείμενο και γενική της αιτίας (βλ. και § 151β) με ρήματα ψυχικού πάθους, όπως *θαυμάζω, εὐδαιμονίζω, μακαρίζω, ζηλῶ, ὀργίζομαι* κ.τ.ό., ή με ρήματα δικανικής σημασίας, όπως *αἰτῶμαι* (κατηγορώ), *δικάζω, γράφομαι* (καταγγέλλω) κ.τ.ό.:

Ζηλῶ **σε** καὶ μακαρίζω **τῆς εὐδαιμονίας**.

Εὐκτήμων ἐγράψατο **Δημοσθένην λιποταξίου**.

γ) Δίπτωτα ρήματα με αιτιατική και δοτική

§ 78 Με δύο αντικείμενα, το ένα σε αιτιατική (άμεσο) και το άλλο σε δοτική (έμμεσο), συντάσσονται ρήματα που σημαίνουν:

1. **Εξίσωση, εξομοίωση, μείξη, συμφιλίωση**, όπως *ἐξισῶ, ἀνισῶ* (εξισώνω), *ὁμοιῶ, παραβάλλω, μείγνυμι, συναλλάττω* (συμφιλιώνω) κ.τ.ό.:
Ὁ σίδηρος ἀνισοῖ τοὺς ἀσθενεῖς τοῖς ἰσχυροῖς ἐν τῇ πολέμῳ.
Ἐδέοντο τοὺς φεύγοντας ξυναλλάξαι σφίσιν.
2. **Λόγο, δείξη, εντολή, προσαρμογή, αντιπαράθεση**, όπως *λέγω, ἀνακοινῶ, ἀποκρίνομαι, δηλῶ, σημαίνω, φαίνω, δείκνυμι, παραινῶ, ἀναγγέλλω, ἀγγέλλω, ἀντιτάσσω* κ.τ.ό.:
Οὐδὲν αὐτοῖς ἀπεκρίνατο.
Τὰ ἱερὰ ἡμῖν οἱ θεοὶ φαίνουσιν.
Κακίαν ἔμοι οὐδεμίαν δείξει.
Ἀγγέλλει τοῖς στρατιώταις τὰ ἐκ τῶν Ἀθηνῶν.
3. **Παροχή**, όπως *δίδωμι, ἀποδίδωμι, παραδίδωμι, ἐπιστέλλω, παρέχω, πέμπω, φέρω, κομίζω, παρασκευάζω* κ.τ.ό.:
Οἱ θεοὶ νίκην ἡμῖν διδόασιν.
Νικίας Γυλίππῳ ἑαυτὸν παραδίδωσι.
Ταῦτα τοῖς προγόνοις δόξαν φέρει.
4. **Τέλος, ὅσα ρήματα εἶναι σύνθετα** κυρίως με τις προθέσεις *ἐν, σύν, ἐπί*:
Ἀγανακτήσασα δὲ Ἥρα μανίαν αὐτοῖς ἐνέβαλε.
Ἀμίππους πεζοὺς συνέταξεν αὐτοῖς. (Πεζοὺς γρήγορους σαν ἄλογα παρέταξε δίπλα τους.)
Ὁ δὲ Λυκοῦργος πλείστους πόνους αὐτοῖς ἐπέβαλε.

N.E.: Στα ρήματα των παραπάνω κατηγοριών η δοτική της Α.Ε. αποδίδεται με γενική ή εμπρόθετο (με, σε + αιτιατική):

- Σου εἶπε την ἀλήθεια.
- Τον συμφιλίωσε με τον ἀδερφό του.
- Αντέταξαν στον διάλογο τη βία.

δ) Δίπτωτα ρήματα με γενική και δοτική

§ 79 Με δύο αντικείμενα, το ένα σε γενική (άμεσο) και το άλλο σε δοτική (έμμεσο), συντάσσονται ρήματα που σημαίνουν:

1. **Παραχώρηση**, όπως *παραχωρῶ, ὑπείκω / ὑπανίσταμαι* (παραχωρῶ), *συγγιγνώσκω* (συγχωρῶ κάτι σε κάποιον) κ.τ.ό.:
Παραχωρῶ σοι τοῦ βήματος.
Ἔδρας πάντες ὑπανίστανται βασιλεῖ.
2. **Συμμετοχή, μετάδοση**, όπως *μετέχω, κοινωνῶ, μεταδίδωμι, μεταλαμβάνω* κ.τ.ό.:
Μετεσχέκαμεν ὑμῖν ἱερῶν τῶν σεμνοτάτων.
Ὀλιγαρχία τῶν κινδύνων τοῖς πολλοῖς μεταδίδωσι.
3. Επίσης, τα ρήματα *φθονῶ* (με τη σημασία: αρνούμαι κάτι σε κάποιον από φθόνο), *μέμφομαι* (επικρίνω κάποιον για κάτι), *ἀντιποιοῦμαι* (διεκδικῶ από κάποιον κάτι) και *ἀμφισβητῶ*:

Μή μοι φθονήσης τοῦ μαθήματος.
 Τοῦδ' οὐδείς ἂν ἐνδίκως μέμψαιτό μοι.
 Οὔτε βασιλεῖ ἀντιποιούμεθα τῆς ἀρχῆς.
 Οὐδείς ἤμφεσβήτησε τῆς κληρονομίας ἐκείνῳ.

4. Τέλος, τα ρήματα **τιμῶ** (με τη σημασία: ορίζω για κάποιον ποινή ως δικαστής) και **τιμῶμαι** (με τη σημασία: προτείνω για κάποιον ποινή ως κατήγορος ή για τον εαυτό μου ως κατηγορούμενος):

Ἀθηναῖοι **Περικλεῖ** ὀλίγου δὲ καὶ **θανάτου** ἐτίμησαν. (παρά λίγο να καταδικάσουν και σε θάνατο)

Τῷ πατρὶ ἐτίμησατο δέκα **ταλάντων**. (πρότεινε πρόστιμο)

- Η γενική με αυτά τα δικανικά ρήματα ονομάζεται **γενική της ποινής ή του τιμήματος** (βλ. § 151δ).

N.E.: Τα ρήματα των παραπάνω κατηγοριών συντάσσονται με γενική και αιτιατική, με αιτιατική και εμπρόθετο ή με δύο εμπρόθετους προσδιορισμούς:

- **Μου** παραχώρησε **το σπίτι** του. • **Τον** καταδίκασαν **σε φυλάκιση** δύο ετών. • Συμμετείχε **με την ομάδα** του **στους ημιτελικούς**.

B. Η ΔΟΤΙΚΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ

§ 80

Η **δοτική προσωπική** είναι δοτική ονόματος ή αντωνυμίας, συνήθως προσωπικής, και φανερώνει το πρόσωπο για το οποίο υπάρχει ή γίνεται κάτι. Σε αντίθεση με το αντικείμενο σε δοτική που αναφέρεται μόνο στο ρήμα, η δοτική προσωπική μπορεί να αναφέρεται στο περιεχόμενο ολόκληρης της πρότασης. Αντιστοιχεί στη γενική προσωπική της N.E. και συνοδεύει απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις (βλ. § 86) ή προσωπικά ρήματα οποιασδήποτε σημασίας και διάθεσης. Στη δεύτερη περίπτωση διακρίνεται σε:

- α) Δοτική προσωπική κτητική:** φανερώνει τον κτήτορα και συντάσσεται με τα ρήματα *εἶμι, γίγνομαι, ὑπάρχω*, όταν αυτά έχουν τη σημασία του «έχω»:

Παῖδες δέ **μοι** οὕτω εἰσίν. (Παιδιά δεν έχω ακόμα.)

Τί **μοι** πλέον ἐστί; (Τι όφελος έχω;)

Τῷ δικαίῳ παρὰ τῶν θεῶν δῶρα γίγνεται. (Ο δίκαιος έχει δώρα από τους θεούς.)

Δουλεία ὑπάρχει **αὐτοῖς**. (Αυτοί έχουν δουλεία / είναι υποδουλωμένοι.)

- β) Δοτική προσωπική χαριστική:** φανερώνει το πρόσωπο που ωφελείται, το πρόσωπο για χάρη του οποίου γίνεται αυτό που δηλώνει η πρόταση:

Κάλει **μοι** τοὺς οἰκέτας. (Κάλεσέ μου / κάλεσε για χάρη μου τους υπηρέτες.)

Ἦλθον Θεπταλῶν ἱππεῖς **τοῖς Ἀθηναίοις**.

Ἐπριάμην **ὑμῖν** ἀγαθὰ πλεῖστα. (αγόρασα για σας)

Πᾶς ἀνὴρ **αὐτῷ** πονεῖ. (κοπιάζει για τον εαυτό του)

N.E.: Ο σκύλος **μού** φυλάει το σπίτι.

- γ) Δοτική προσωπική αντιχαριστική:** φανερώνει το πρόσωπο που βλάπτεται από κάτι:

Ἦδε ἡ ἡμέρα **τοῖς Ἕλλησι** μεγάλων κακῶν ἄρξει. (Η σημερινή ημέρα θα είναι για τους Έλληνες η αρχή μεγάλων δεινών.)

Πάντες πάντα κακὰ νοοῦσι **τῷ τυράννῳ**. (σκέφτονται για τον τύραννο)